

pravoljubnost bridko žalilo, stanje v šolah pa še bolj zmedlo, kakor je že zdaj. Če se ljudstva glas ne posluša, bodo zmešnjave v šolah še dalje hujše. Ljudstvo pa hoče poročila, da bo dežela krščanska. Prav zato pa spada šolsko vprašanje v področje deželne zbornice. Ob koncu je prosil vrli poslanec, da naj zbornica Wildauerjev predlog zavrže, če ne, pokaže s tem tirolskim poslancem pot, po kateri imajo v prihodnje postopati, namreč pot iz državnega zbora domu. Zbornica se za to zmenila ni, ampak je predlog izročila v pretres, ter je v tem smislu tudi minister Stremayr govoril.

Spregjeti so bili poslednji §§. delniške postave, ki so bili odboru v nov pretres izročeni. Tako §. 215 b. I. pogl., da smejo društva, ki nimajo z bankinimi in menjičnimi reči nič opraviti, izdajati novih akcij pod imensko vrednostjo, do katerih imajo prejšnji delničarji predpravo. — Popravljeni §. 12. II. pogl. izreka, da ima nova delniška postava pravno moč za vse že obstoječe delniške društva. S tem je stvar skončana.

Dovolile so se 5letne doklade rednim profesorjem, tudi bogoslovskim na vseučiliščih, na akademiji umetnosti in lepoznanstva, in priročnikom v vseučiliščinih knigarnah.

V 83. seji dne 2. dec. se je začel razgovor o drž. proračunu. Poročevalec odborov je dr. Brestel. Pri tej priliki govorili so proti navštetem odbora alj prav za prav proti sedanjim centralističnim vladnim sistemom gg. Herman, dr. Pražak, Greuter, dr. Vošnjak in v drugih sejah še drugi. Izvrstno kakor vselej šibal je g. Herman sedanjo vladno politiko in sistemo ter v dobro premišljeni besedi dokazoval, da se je podlaga pravice zapustila, nenaravno stanje povsod napravilo. Govornik je v živi besedi pojasnoval krivice zoper kat. cerkev, da se brez zaslišanja vidnega poglavarja in škofov „cerkvene“ postave delajo, ki cerkvi svobodo krčijo in tudi duhovništvo pačijo (pač res!), krivice zoper dežele, posebno zoper česko kraljestvo, in zoper Slovane. Na vse strani žali ta podirajoči liberalizem, zato pa ima tudi nasprotja povsod. Slednjič ponovi, kar je že večkrat z največimi prijatelji Avstrije rekel, da zmešnjav in gospodarskega propada prej konec ne bo, dokler se dežele po federalistični osnovi ne vravnajo, postavodajna pravica deželnim zborom ne povrne. Čeravno ustavaki, imajoči začasno vso oblast v rokah, za take svarjenja spoznanja nimajo, bo vendar kakor v upravnih stvareh tudi v političnih skušnja pokazala, da je imel blagi Herman prav. Da bi le prepozno do tega spoznanja ustavaki ne prišli!

Poslanec žl. Plener ga je pobijal, češ, da sedanja sistema gospodarskih nadlog ni kriva, in vendar ne more tajiti, da je državno denarno stanje prav žalostno, in da je deficit za prihodnje leto veliko večji, kakor po vladinem in odborovem poštevu, ker v resnici na d

18 milijonov znaša! To so nasledki državnega gospodarstva skozi 14 let sem, ko so se po besedah dra. Pražaka davkarska bremena od leta do leta pomnoževala. — Poslanec Greuter je v resno-šaljivi besedi dokazoval, kako drage da so „liberalne“ poskušnje in kako krivično da je, ako se vsled enostranske volilne postave nemški manjšini umetna večina daje, kmetski življenj pa za gosposkim pri številu zastopnikov nazaj postavlja. — Levičar in občinski pisar Fux, kateri pa ima silno oster jezik, je sicer zasmehoval govornike od desne strani, državnega stanja pa vendar ni mogel hvaliti. Dr. Pražak je zračunil, da je v 10 letih, odkar ustavaki in centralisti za državno kormilo držé, namreč od l. 1862—1871 primanjkljaj narasel do 430 milijonov, in če se odšteje 18 milj. in 300.000 goldin. kasinih ostankov, ktere je Hohenwartovo ministerstvo l. 1871 naslednikom zapustilo, znaša primanjkljaj samo v teh 10 letih vendar še 412 milijonov! Bolj ko vse drugo spričuje to, kam da smo prišli pod liberalno ustavaško sistemo!

V 84. seji je vtrjeval poljski poslanec Ridzovski svoj predlog, da se naj pregleda postava od 14. jun. 1868, ki je odpravila postavo zoper odrtijo. Kmetovalci — je rekel poslanec — niso prosili za to, da se postava zoper odrtijo odpravi, prosili so za to le špekulanti, ki jemljejo za posojeni denar od stiskanega kmeta po 50, 100, 200, 500, še celo po 1000 procentov! Sodnik vidi nesramno odrtijo, postava mu pa roke veže, v tem ko ubogi kmet ne ume pravice, ki kaj takega dopušča. „Tako navstaja nova vrsta sužnosti, odrtijskih sužnjev, ki morajo v putu svojega obraza za oderube delati. Za stisko sledi sovraštvo (do židov), za sovraštvom pa hudodelstvo. Naglim korakom bližamo se socialni prekuciji!“ S klicem: „Pomagajte, gospodje, kajti socialna prekucija je v Galiciji pred durmi!“ je končal govornik in predlog se je odboru v pretres izročil. — Nov dokaz, kolika nesreča da je centralizem, ki daje postave brez ozira na posebnosti raznih dežel! — Nadaljeval se je splošnji razgovor o drž. proračunu. Pred vsem je prvosodnik dr. Rechbauer še le v tej seji g. Hermanu eno zagodel. Ker namreč dan poprej ni vsega slišal, kar je Herman govoril, je še le v brzopisnem protokolu staknil besede, da ima „vlada slabo vest, ker se njenih prstov drži prelom prava in zaupanja“, in ga je toraj posvaril, mnogi od desnice so mu pa — sreče želeli!

Dopisi.

Iz Gradca. (Dodatek k gospodarski „griži“.) V zadnjem listu ste nam poročali o denarni „griži“, naj danes še jaz povem, kako se tukajšnji mestni zastop „griži“ ubraniti hoče, katera se že od nekdaj v mestno mošnjo zajeda. Po dolgoletnem pisarenju se je namreč mestnemu

zastopu vendar le posrečilo, da je užitninsko in cestninko dačo v mestu za tri leta v najem dobil brez dražbe. Najemnine hoče plačevati kakih 540.000 gold. na leto, zato pa tudi zahteva povišanja užitninskega tarifa. Že iz te visoke številke se razvidi, da so dohodki precej mastni. Da se pa tudi obresti in sicer prav dobro povračati morejo, nam spričujejo lepe, drage hiše, katerih si je dosedanji najemnik g. Hočevnar prav čedno število nakupil. Prav je tedaj, da se ti dobiček v mestno blagajno napelje, pa to ni prav, da se dača povišati hoče. Sicer se nam trdi, da se bode le za par krajcarjev povišala, pa že tudi to dela občinstvu veliko krivico.

Neposredni davki sploh so krivični, dače pa, katere največega siromaka v isti meri zadevajo kakor bogatina, so vsacemu napredku silno škodljive. Z neposrednimi davki se pri ogromni večini občinstva zapira edini vir gospodarstvenega napredka, zapira se namreč marljivo in plodno delo. Kako neki hoče delavski človek, kako težak z veseljem na delo, ako niti sebi niti svojem potrebne hrane privoščiti ne more, ker jo sami davki predrago delajo? Prazen želodec se s težkim in pridnim delom nikdar noče sprijazniti. — Na drugi strani pa povišanje vžitnine tudi kmetovalca zadeva, ker bode moral svoje pridelke ceneje prodajati. Zemljišča so itak že preobložena z dačami, sedaj pa še hočejo ceno zemljiščinih pridelkov z večimi oddavki znižati!

To so tisti kratkovidni politikarji, kateri še sedaj ne razumejo, da se denarna „griža“ na vse strani, po vseh deželah le zato tako hudo razprostira, ker so nam zemljišča in delo z dačami preobložili, kapital pa vsacih oddavkov oprostili. Sicer se pravi, da nam ravno kapitala primanjkuje, da je kapital pri nas predrag. To je resnica, pa pomisliti je treba, da se kapital le spravljati zamore po poljedelstvu in po obrtniji, kateri pa pridnih, zadovoljnih delavcev, posebno pa krepkega kmečkega stanu tirjate. Ako tedaj siromaka delavca in pa ubogega kmeta z dačami preoblagajo, so na krivi poti in „griže“ ne bode konec.

Iz Radgone 7. dec. (Ubogi štajerski in ogerski Slovenci.) Preteklega leta vprašal je enkrat „Gospodar“ po imenu slovenskih občin, ktere spadajo pod graško škofijo in deloma ob enem pod graško višo sodnijo, da bi se, ako se napravi sodišče v Mariboru, ločile od Gradea. Ker mi gospodje, do katerih sem se obrnil v tej zadevi, niso poslali nobenega poročila, naj dam odgovor, kolikor mi je samemu znano, in kar se nahaja v knjigi: „Slovenski Štajer“, I. snopič.

V radgonskem okraju so slovenske: Potrna, Žetinci, Gorica, Cankovci, Dedonci, Limanovi, Plitvica, Plitviški vrh, Lešene.

V emureškem okraju: Nasova, Velka, (Marija Snežnica), Draženvrh, Rožengrunt, Ščavnica s Krempergom in zvečema Sladkivrh.

V lipniškem okraju: Rač ali Rače, Kamenik ali Steinpoh; potem nad polovico Ekberg, Srna ali Senava, Belič in Evič.

V arveškem okraju: Kopla, Veliki Vave ali Valec, Pesnica, Gradišče, Remšnik, Klanec in z večine Luče ter Veče.

Število naroda v teh srenjah je blizu 12.000. Razen tega še stannje v marsikterih drugih sosednjih srenjah nekaj Slovencev, in mnogo je ondi raztresenih slovenskih poslov. A gotovo se sme slovenski deželi prištevati imenovanih 29 srenj, in edino naravno in pametno bi bilo, da bi spadale v duhovnih, sodnijskih in političnih zadevah pod slovenske višje oblasti. Kajti zdaj so vprežene v jarem ponemčevanja, ktero se tukaj hudo šopiri. Božja služba se Slovincem še po domače redno opravlja v Radgoni, pri sv. Dubu, v Lučah in v Kopli; deloma tudi v Gomici in včasih — v Apačah. Šole so povsod nemške ali nemčurske; v Radgoni smo po štiri-letnem moledovanju srečno letos izberali, da se sme slovenska deca nekatere ure na teden po domače čitati in pisati učiti. Pa prvi korak je storjen, sčasoma bomo zahtevali več. Bog nam daj na mejo narodnih duhovnikov, ki bi narodu vedili braniti pravice, ga vzbujali, ga v društvo sv. Mohora vabili itd.!

Kar zadeva naše sosedje, ogerske Prekmurce, jim isto v obilni meri želim. Naj jim toča pobije mesto polja vse Magjarone! Vsak dan čitamo po časnikih, kako slabo se godi ogerski vladi v denarnih zadevah, da bo skoro iti morala po svetu beračiti; in glej ga oholega Magjara! za to, da bi Slovence v svoje kremplje dobil, ima denarjev dovolj! Začel je sedaj celo učiteljem, ki bi najmarljivejše v slovenske glavnice magjarsčino vtepali, ponujati premije po 20—50 gld., in šolarčkom, ki bi se je najbolje nalezli, premije po 5—10 gld.!! Čemu ta potrata, gospodje Magjari? — bi ne bilo desetkrat bolje, ta evenk obrniti na lastno izobraženje, na lasten poduk, in pa ubogemu finančnemu ministru Ghyczy-u v pomoč?

Iz Ljutomera 6. dec. (V zadevi g. organista.) Ne oziraj se na „odgovor“ v 49. listu „Gosp.“ moram na dopis iz Ljutomera od 26. nov. očitno pripoznati in javno izreči, da g. G. Postružnik ni samo vsled prirojenih lastnosti izvrsten organist, nego tudi umen vodja igralnega kora, kakor ga jaz kot sodelavec pri cerkvenem petju že več kot 26 let poznam, tedaj je tudi svojega plačila vreden.

Res da je bilo jako žalostno, ko je g. P. neke tjedne farmanom, prijateljem lepega cerkv. petja, orglanje v cerkvi ustavil. Da se temu v prihodnje v okom pride, nadjamo se od previdnega sedanjega cerkvenega oskrbnistva, ki delovanje pri božjih službah po vrednosti ceniti ve. Kar se pak tiče prihodnjega organista, še nam niso znane njegove zmožnosti. Je li je res, da je ne-

davno naš občinski odbor odmerjeno letno podporo organistu odrekel?

Od izvira Sotle. 6. dec. Nekdanji občinski pisar Al. F. je proti novemu letos izvoljenemu občinskemu zastopu tožbo napel, češ, da mu naj plača, kar mu je poprejšnji zastop pred petimi leti na dolgu ostal. Ker pa poprejšnji župan noče občinskih računov novemu izročiti, se na novo izvoljeni občinski zastop brani omenjeni dolg izplatiti in tirja, da se naj prejšnji zastop opraviči, zakaj da ni omenjenega dolga izplačal. Kadar tožba izteče, bom prijavil „Sl. Gospodarju“, kaj bo iz te moko.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Glasno doné po Avstriji in Nemčiji silni glasovi nezadovoljnosti katoličanov in Slovanov proti krivicam, ki se jim tu in tam godijo. Namesto božje pravice, ki velevala v verskem in narodnem oziru spoštovati svobodo prepričanja in prirojenih pravic, vlada po svetu sebičnost, da luteran in mavtar katoličana, Nemec, Magjar itd. pa Slovane zatira, dokler le more. Nasledki odpada od Boga!

V državnem zboru na Dunaju povzdigujejo poslanci federalistične stranke svarilne glasove proti sistemi, po kateri slučajna večina ljudi iz vseh vetrov sveta, brez ozira na posebne razmere dežel in njihovih prebivalcev postave dela in ne prizanaša tudi verskim čutom ne! Svarijo zoper vsilovanje nemščine in italijanščine v šolah, ker rodi to polovičarskih ljudi brez značaja in korenite vednosti, Avstriji pa nezanesljivih podložnikov. — Alj bodo ti svarilni glasovi kaj pomagali? Težko; in prav to je znamenje — hude bolezni države!

Na Ogerskem je finančni minister še le po drugem glasovanju finančnega odbora milost dobil, da sme prvo četrtletje 1875 po sedanjem načinu davke pobirati, ker se nove dačne postave pred prazniki ne morejo skončati.

Vnanje države. V nemškem državnem zboru so se poslanci katoliškega središča z Bismarcom strašansko popadli. Vrli vrednik „hist. pol. Blätter“ dr. Jörg z Bavarskega je ostro šibal Bismarkovo vnanjo politiko, po kateri draži države proti Nemčiji, Francosko in Špansko. V misel je vzel mimogredé tudi napada na Bismarka. To slišati je Bismark v silni togoti nekako odgovornost tega napada zvrčal na katoličane sploh in posebno še na kat. središče drž. zbora. Pri tem navstane grozen hrup in se čujejo iz središča besede: „Fej te bodi!“ Bismark se hoče opravičiti in poveda, kako da je Kullman govoril, ko ga je po napadu spraševal. Povedal je pa vse drugače, kakor se je sodniji poročalo, in torej navstane še hujši hrup in ropot in se ponavljajo glasovi: „Fej te bodi!“ — Poslanec Windhorst iz središča mu krepko odgovarja in pravi med drugim: „Državnega kancelarja vodi v vnanji poli-

tiki vzor, da povsod proti rimski stolici zaveznikov in pomagačev išče, kateri mu utegnejo na korist biti.“ — Potem je grajal grdo natolcevanje, da Bismark politične pregreške posamesnih ljudi kakor je Kullman vsej stranki podtika. — Razdražba je tolika, da se utegne skoro kaj važnega zgoditi.

Srbsko. Knez je letos mnogo okoli potoval, se seznanil — z vladnim liberalizmom in brž v prestolnem govoru, ko je skupščino pričel, narodnim zastopnikom ponudil, če hočejo ustav v liberalnem smislu predelati. Nasledek je bil, da sta prišla iz odbora dva adresna načrta v skupščino: načrt večine, ki je strašno Turkom zobé kazal, in načrt manjšine, ki je bolj miren. Ministerstvo je pobijalo prvi načrt, pa le za 3 glase večine imelo in — odstopilo. Skupščina se odloži in knez izroči sestavo ministerstva Zumiču, ki spada k liberalcem omladincom ter je sestavil liberalno vlado. Tudi tukaj hujska bajé pruski poročnik; o knezu se pa čuje, da bo vzel 16letno Andrassy-jevo hčer. Vse to za Srbijo in južne Slované — nič dobrega ne obeta!

Razne stvari.

(Štajerska vinotrska družba.) Opravilni svet te družbe vabi delničarje v izredno skupščino v Mariboru dné 27. dec. Na dnevnem redu je med drugim, ali naj družba razpade ali se spremeni v drugo družbo.

(Požar.) Iz Šent-Jurja pod Rifnikom se poroča: V noči od 8. do 9. dec. je zgorel marof župnijski s krmom, steljo in težkimi vozovi vred. Živina je rešena. — Ob pol dveh po polnoči nas zbudi zvon iz spanja, pa ni več mogoče braniti: prostrano poslopje je že gorelo na vseh straneh. Sreča velika, da ni vetra bilo, sicer bi bil ves trg v nevarnosti. Kako da je požar navstal, se ne ve. — Drugi dan se podajo č. g. župnik Hašnik z g. kaplanom, z g. Ripšinom, Kartinom in še z dvema možema v hleve pogledat. Vse je brez škode. Komaj pa stopijo iz velikega hleva za govejo živino, se udere teški zidani obok na tla. Le nekaj trenutkov poprej, in vsi bi bili pokopani!

(Ponarejeni bankovci.) Pri okr. sodniji v Kojncih je hranjenih 30 ponarejenih bankovcev po 1 gld., ki so se našli pri menda opeharjenih ljudeh. Toraj pozor!

(Misijon.) Iz Tinja se poroča: Obhajal se je pri nas sv. misijon od 1. do 2. adventne nedelje. Vodil ga je čast gospod J. Valjavec. Ljudstvo se je te pobožnosti z velikim veseljem udeleževalo. Obhajanih je bilo nad 1200.

(Za družbo duhovnikov) so nadalje vplačali čč. gg.: Sorčič 50 fl. (poprej že 100 fl.), Paprej 50 fl. (doplačano), Arzenšek 22 fl., Geč 22 fl., Canjker Lovro 20 fl., Kunej Nep., Savič, Pirkovič, Kreft, Bratanič po 11 gld.